

Asia: VN/27804/2020-PLM-1

Sotilaskurinpitoa ja rikostorjuntaa Puolustusvoimissa koskevan sääntelyn uudistaminen, työryhmän välimietintö

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Rauhanturvaajaliitto ry (SRTL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunnon työryhmän välimietinnöstä. SRTL on noin 6 000:n rauhanturvaamis- ja kriisinhallintatehtävissä vuodesta 1956 lähtien palvelleiden kriisinhallintaveteraanien perustamien yhdistysten muodostama itsenäinen maanpuolustus- ja veteraanijärjestö. Kaikkiaan suomalaisia on osallistunut operaatioihin puolustusvoimien palkatusta henkilöstöstä ja reserviläisistä sekä erikseen nimetyistä asepalvelusta suorittamattomista henkilöistä yli 50 000 lähtijää.

SRTL:n mielestä mietintö on hyvin ja perustellusti valmisteltu. Haluamme kuitenkin tuoda lausunnossamme esille seuraavaa.

Esityksen kohdassa 2.1 olevan nykytila-arvion mukaan puolustusvoimien joukko-osastoissa ja kriisinhallintajoukoissa suoritetaan vuosittain noin 3 000 sotilasrikosten esitutkintaa. Esitutkinta voidaan siirtää myös Pääesikunnan oikeudellisen osaston tai poliisin suoritettavaksi. Pääesikunnan oikeudellinen osasto suorittaa vuosittain noin 100 esitutkintaa.

Suomalaiseen kriisinhallintaorganisaatioon voi kriisinhallintalain (211/2006) 5 §:n mukaan kuulua kriisinhallintajoukkoja, erillisiä yksiköitä ja yksittäisiä henkilöitä. Kriisinhallintaorganisaatio kuuluu puolustusvoimiin ja on Pääesikunnan alainen.

Esitutinnan edellytysten selvittäminen ja esitutinnan toimittaminen on kurinpitoesimiehen vastuulla. Esitutinnan toimittamisesta huolehtii kurinpitoesimies, jonka alaisessa joukossa tai hallintoyksikössä rikos on tehty tai rikoksesta epäilty palvelee. Esitutinnan toimittamisesta voi tarvittaessa huolehtia myös ylempi kurinpitoesimies. Esitutinnan toimittamisesta huolehtiva virkamies toimii samalla tutkinnanjohtajana tai määrää alaisensa tutkinnanjohtajaksi. Mietinnössä

todetaan lisäksi, että kurinpitoesimiehet tukeutuvat käytännössä aina etenkin vakavampien rikosten esitutkinnan käynnistämispäätöksiä tehdessään sotilaslakimiehiin.

Mietinnössä on myös todettu, että käytännössä joukko-osastoissa ei ole osaamista esitutkinnan edellyttämiin toimenpiteisiin. Kriisinhallintaorganisaatioon kuuluvassa rauhanturvajoukossa kurinpitoesimiehenä toimii yleensä kriisinhallintajoukon komentaja ja kriisinhallintajoukossa palvelee useimmiten myös sotilaslakimies. Rauhanturvajoukossa on siten yleensä riittävä osaaminen esitutkinnan toimittamista varten. Sen sijaan erillisissä yksiköissä ja yksittäisten henkilöiden osalta kurinpitoesimies ja sotilaslakimies eivät useimmiten palvele samassa kriisinhallintaorganisaation osassa tai edes operaation toimialueella vaan Suomessa, operaatiosta vastaavan puolustushaaran esikunnassa tai Pääesikunnassa. Tätä voidaan pitää epäkohtana rikoksesta epäillyn kuulemisen ja oikeusavun toteutumisen kannalta.

SRTL on työryhmän kanssa samaa mieltä siitä, että ongelmallisena joissain tapauksissa voidaan riippumattomuuden näkökulmasta pitää erityisesti

sitä, että osasta tutkinnanjohtajalle normaalisti kuuluvista tehtävistä huolehtii rikoksesta epäillyn suoranainen sotilasesimies.

Lisäksi mietinnössä todetaan, että Pääesikunnan esitutkintaa suorittavilla virkamiehillä on käytössään virkamerkit, mutta niistä ei tällä hetkellä säädetä laissa. Virkamerkki on olennainen tekijä rikostutkintaa suorittavan virkamiehen tunnistamisessa, koska he eivät käytä tehtävässään virkapukua. SRTL:n mielestä Suomesta operaation toimialueelle lähetettävien esitutkintaviranomaisten virkamerkki on perusteltu erityisesti tiedonsaannin turvaamiseksi, jos esitutkinnan kohteena olisi kriisinhallintaorganisaation operatiivisessa tiedustelussa harjoitettu toiminta.

Koskela Mauri
Suomen Rauhanturvaajaliitto ry - Puheenjohtaja